

Alecsat LXIII

Sprawozdanie

komisyi edukacyjnej o wnioskach posłów Pietruskiego, Szujskiego, Dunajewskiego względem udzielania z funduszu krajowego zasiłków szkołom ludowym publicznym i dodatków do płac nauczycieli w tychże szkołach, i o licznych petycyach dotyczących się tej sprawy.

Wysoki Sejmie!

Ustawa o zakładaniu i utrzymywaniu szkół ludowych publicznych, oraz ustawa o prawnych stosunkach stanu nauczycielskiego w tychże szkołach, zaprojektowane przez Twoją komisję edukacyjną, zapewnią należyte utrzymanie szkół ludowych i odpowiednią płacę czynnym, emeryturę zaś wysłużonym nauczycielom, lecz dopiero, gdy po ich zatwierdzeniu wejdą w wykonanie. Wówczas na corocznym budżecie wydatków krajowych, zamieszczana być musi suma na rzecz szkół ludowych, odpowiednia zobowiązaniom nałożonym przez wspomniane ustawy na skarb krajowy.

Lecz zanim projektowane ustawy szkolne otrzymają zatwierdzenie i w życie wprowadzone zostaną, co nietylko od woli Sejmu zależy, może jeszcze wiele czasu upłynąć, a przecież wszyscy czujemy potrzebę podźwignienia na razie wychowania początkowego i szkół ludowych, polepszenia choć tymczasowo uposażenia tych nauczycieli, którzy mają należyte do nauczania dzieci uzdolnienie. Powszechnego poczucia tej potrzeby dowodzą wnioski wysokiemu Sejmowi przedłożone i komisji edukacyjnej do zbadania przekazane; dowodzi wielka liczba petycyj ze wszystkich stron kraju do wysokiej Izby wniesionych, a podpisana przez wiele Rad powiatowych, przez Rady miejskie obu stolic, przez kilkadziesiąt Rad gminnych, wreszcie petycje zbiorowe kilkunastu tysięcy obywateli. We wszystkich tych petycyach Rady powiatowe, gminne i obywatele upraszają, aby wysoki Sejm przyszedł funduszem krajowym w pomoc gminom, mianowicie wiejskim, w celu podźwignienia szkół ludowych, publicznych i polepszenia płac uzdolnionych nauczycieli, zanim płace te podwyższone i uregulowane zostaną przez ustawę. W wielu petycyach podpisujący oświadczają gotowość do ponoszenia większych na ten cel ofiar, tj. opłat publicznych; albowiem wiedzą, że, aby można użyć cząstki funduszu krajowego na zasiłki szkół ludowych, choćby najogledniej i najroztropniej rozdzielane przez Radę szkolną krajową — należy podwyższyć podatek krajowy.

Podnieść tu muszę ważną okoliczność. tyczącą się tych petycyj. Jakkolwiek obie stolice naszego kraju i gminy miast większych nie potrzebują prawie wcale zasiłków ze skarbu krajowego na podźwignienie swoich szkół ludowych, a wykształceńska część ludności dla wychowania swoich

dzieci, i chociaż zasiłki z tego funduszu krajowego szłyby w pomoc małym miasteczkom, przede wszystkim zaś ubogim gminom wiejskim do utrzymania szkół ludowych; jednak właśnie ludność miast wielkich oraz Rady powiatowe oświadczają gotowość ponoszenia większych ciar t. j. większych podatków krajowych, aby umożliwić większy wydatek ze skarbu krajowego na podźwignienie szkół ludowych publicznych.

Pragnąc uczynić zadość tej powszechnie uczutej potrzebie podniesienia wychowania początkowego w kraju naszym i w celu dostarczenia skarbowi krajowemu pieniędzy na zasiłki dla szkół ludowych i na podwyższenie płacy nauczycieli uzdolnionych, przedłożył poseł Pietruski na posiedzeniu sejmowym 10. listopada b. r. wniosek następującej treści:

W celu „subwencyonowania szkół ludowych i podwyższenia płac nauczycieli“, Sejm uchwali ustawę, rozpisującą na rok 1873 oddzielny na potrzeby tych szkół dodatek w wysokości $2\frac{1}{2}$ centa od każdego zł. a. pobieranego w podatkach bezpośrednich. Dodatek ten będzie pobierany w ten sam sposób, jak inne dodatki na potrzeby krajowe. Suma z tego dodatku powstała, ma być oddana pod rozporządzenie Rady szkolnej krajowej, która jej używać będzie na rzecz szkół ludowych i zda z tego sprawę Sejmowi za pośrednictwem Wydziału krajowego.

Wprzód jeszcze p. p. Dunajewski, Szujski i kilkunastu innych posłów przedłożyło Sejmowi wniosek następujący:

„Każdy nauczyciel szkoły początkowej, który po ukończonym kursie w seminaryum nauczycielskiem odbył examina dojrzałości z dobrym postępem, winien pobierać płacę nauczycielską najmniej 300 zł. a. wynoszącą. Jeżeli gmina do utrzymania szkoły i nauczyciela obowiązana, nie jest w stanie podołać w zupełności wzywż wymienionemu obowiązkowi, fundusz krajowy uzupełni płacę nauczyciela do wysokości 300 zł. a. w.“

Wnioski powyższe przekazał wysoki Sejm do zbadania komisji edukacyjnej, która roztrząsnąwszy je, uznała, iż żądania w nich wypowiedziane są całkiem słuszne, lecz sposób ich zaspokojenia, projektowany przez posła Pietruskiego, niezupełnie odpowiedni. Rozważyła także komisja liczne petycje do niej przez wysoką Izbę odesłane, upraszające o podwyższenie dodatkiem ze skarbu krajowego niskich płac nauczycieli w szkołach początkowych. Zbadawszy całą tę sprawę, widzi potrzebę dawania w pewnych razach zasiłków z funduszu krajowego szkołom ludowym, niedostatecznie uposażonym, który to obowiązek nałożyły na skarb krajowy ustawy we wszystkich krajach monarchii austriackiej uchwalone i ustawa przez komisję obecnie zaprojektowana. W skutek tego komisja ma zaszczyt przedłożyć wysokiemu Sejmowi do przyjęcia uchwałę załączoną.

Komisja mniema, iż cel do którego zmierzały wnioski p. p. Pietruskiego, Szujskiego i Dunajewskiego, łatwiej i zupełnie osiągnięty zostanie; powszechnie uznana potrzeba niesienia z funduszu krajowego pomocy niezamożnym gminom w utrzymywaniu lub założeniu szkół ludowych, prędzej i snadniej zaspokojoną będzie, gdy Sejm poweźmie projektowaną uchwałę w miejsce ustawy, o której uchwalenie wnosił poseł Pietruski. Albowiem ustawa rozpisująca oddzielny dodatek na szkoły na r. 1873, nie mogłaby wejść w życie przed jej zatwierdzeniem przez drugi czynnik ustawodawczy. Powtórę zachodzi wątpliwość, czy taka ustawa otrzymałaby sankcję; w każdym zaś przypadku nie zaspokoiliby narazie potrzeby powszechnie uznanej.

Nareszcie komisja edukacyjna sądzi, iż zamieszczenie wprost na budżecie wydatków krajowych sumy potrzebnej na zasiłki ze skarbu krajowego dla szkół ludowych publicznych, i pokrycie tego wydatku ogólnym dochodem z powiększonego stosownie podatku krajowego, jest całkiem odpowiednie zasadam budżetowym i dobremu zarządowi groszem publicznym.

Oprócz przytoczonych powyżej przyczyn, jest jeszcze jeden ważny powód, wymagający zamieszczenia na budżecie wydatków na rok 1873. znacznej sumy na zasiłki dla szkół ludowych publicznych. Dwie ustawy zaprojektowane przez komisję edukacyjną, t. j. ustawa o zakładaniu i utrzymywaniu szkół ludowych, oraz ustawa o prawnych stosunkach stanu nauczycielskiego w tychże

szkołach, nakładają na fundusz krajowy pewne względem tych szkół obowiązki. Ustawy te może zostaną zatwierdzone i wejdą w wykonanie przed 1874 r.; gdyby zaś w budżecie wydatków na r. 1873 nie znajdowała się żadna kwota potrzebna na wypełnienie przez skarb krajowy zobowiązań nałożonych na niego wspomnianymi ustawami, nie mogłyby ustawy te wejść w życie, chociażby otrzymały sankcję.

Pozostaje jeszcze uzasadnić wysokość sumy, którą komisya edukacyjna zamieścić proponuje na budżecie wydatków na r. 1873. Gdybyśmy przy obliczaniu wysokości tej sumy mieli wzgląd na wszystkie potrzeby szkół ludowych, któreby z funduszu krajowego zaspokoić wypadało; w takim razie należałoby zamieścić na budżecie kwotę nierównie wyższą od projektowanej. Lecz komisya musiała się liczyć także z możliwością kraju, z wielkością podatków już go obciążających, i mniemała, że w celu niesienia pomocy gminom do lepszego w r. 1873. utrzymania szkół ludowych, można podnieść podatek krajowy przynajmniej o 3 ct. na każdym zł. a. płaconym w podatkach bezpośrednich. Otóż kwota, z takiej zwyczajki podatku krajowego zebrana, równa się właśnie sumie 150.000 zł. w. którą komisya na budżecie zamieścić proponuje. Ta suma wraz z kwotą zebraną z taxy od spadków na rzecz szkół ludowych, postanowionej ustawą którą komisya edukacyjna równocześnie projektuje, oraz z dochodem funduszu szkolnego normalnego, zaspokoićby mogła przynajmniej najnaglejsze potrzeby szkół ludowych i uczynić zadość przybliżeniu obrachowanym obowiązkom, które na skarb krajowy nałożą nowe ustawy szkolne.

Z tych powodów komisya edukacyjna wnosi:

- 1) Wynosi Sejm raczy powziąć uchwałę załączoną %.
- 2) Sejm uważa tą uchwałę za załatwione powyższe wnioski posła Pietruskiego, posłów Szujskiego i Dunajewskiego, wreszcie petycję Towarzystwa pedagogicznego z 6. listopada i wszystkie inne petycje upraszające o dodatki do płac nauczycieli szkół ludowych z funduszu krajowego.

We Lwowie dnia 27. listopada 1872 r.

Przewodniczący :
Dr. J. Mayer.

Sprawozdawca :
Leon Chrzanowski.

Uchwała

Sejmu królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem.

1. Sejm poleca zamieścić na budżecie wydatków na rok 1873 sumę 150.000 zł. a. na zasiłki dla szkół ludowych publicznych.

2. Z sumy tej 150.000 zł. a. ma być co trzy miesiące oddawana czwarta jej część przez Wydział krajowy pod rozporządzenia Rady szkolnej krajowej, która kwoty tej używać będzie na rzecz szkół ludowych publicznych według następujących przepisów:

- a) Osobom, które po ukończeniu nauk w seminarjum nauczycielskiem i po zdaniu egzaminu dojrzałości i egzaminu kwalifikacyjnego, otrzymają posady rzeczywistych nauczycieli przy szkołach ludowych publicznych, udzieli Rada szkolna krajowa z funduszu wyżej wymienionego taki dodatek roczny, aby wynagrodzenie roczne przywiązane do ich posady, wynosiło wraz z tym dodatkiem 300 zł. a.
- b) Nauczycielom i nauczycielkom w szkołach ludowych publicznych nienależącym do powyższej kategorii, lecz których Rada szkolna krajowa uzna za szczególnie godnych podwyższenia płacy, udzieli też Rada zasiłek roczny lub jednorazowy w kwocie jaką za stosowną osądzi, lecz nie wyższą nad 300 zł. a.
- c) Szkołom ludowym zakładanym lub istniejącym może Rada szkolna krajowa wyznaczyć jednorazowy zasiłek, według własnego uznania, w celu lepszego uposażenia szkoły istniejącej lub aby przynieść pomoc gminie zakładającej nową szkołę.

3. Rada szkolna krajowa z użycia sumy oddanej pod jej rozporządzenie niniejszą uchwałą, zda liczbę Wydziałowi krajowemu, który złoży sprawozdanie Sejmowi.

4. Jeżeli w ciągu roku 1873, wejdzie w wykonanie nowa ustawa o zakładaniu i utrzymywaniu szkół ludowych publicznych oraz nowa ustawa o prawnych stosunkach stanu nauczycielskiego w tychże szkołach, w takim razie reszta powyższej sumy 150.000 zł. a, pozostała w dniu wejścia w życie ustaw wyżej wspomnianych, przelaną będzie do funduszu szkolnego krajowego.